

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД У СПРАВАХ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ

Мета статті – дослідити ефективність законодавства України у сфері протидії домашньому насильству, а також реалізації права на справедливий суд у справах, пов'язаних із домашнім насильством. Під час здійснення дослідження використовувалися такі **методи**: аналізу і синтезу, системно-функціональний, порівняльно-правовий. У статті здійснено аналіз законодавства України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, перелічено як його позитивні сторони, так і недоліки, розкрито заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, відповідальність за вчинення домашнього насильства, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, види домашнього насильства. Досліджено забезпечення судового захисту жертв домашнього насильства. Розглянуто судову практику у справах, пов'язаних із домашнім насильством. Розкрито проблеми реалізації права на справедливий суд в Україні у справах, пов'язаних із насильством у сім'ї. Безперечно, прийняття Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», запровадження кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства та внесення змін до низки нормативно-правових актів із метою врегулювання питань домашнього насильства є позитивним кроком у боротьбі з таким негативним явищем, як насильство у сім'ї. Водночас ще значна кількість питань залишилася неврегульованою. Особливо це стосується проблематики судового вирішення справ, пов'язаних із насильством у сім'ї, та реалізації права на справедливий суд у справах, пов'язаних із домашнім насильством, а також забезпечення виконання рішень суду про видання обмежувальних приписів. **Висновки.** Доведено необхідність розроблення форми оцінки ризиків повторного вчинення домашнього насильства, як це зроблено для працівників поліції під час встановлення необхідності видання термінового заборонного припису. Доведено необхідність закріплення на законодавчому рівні, у чому полягає профілактична робота працівників поліції із кривдником та яким способом вона здійснюється, оскільки без належного нормативно-правового врегулювання даного питання цей вид спеціального заходу щодо протидії домашньому насильству носить декларативний характер і не застосовується на практиці. Крім того, вказано на проблему відмови державних і приватних виконавчих служб примусово виконувати судові рішення про встановлення обмежувальних приписів, що також вимагає законодавчого врегулювання. Зазначено необхідність посилити становище жертви домашнього насильства шляхом надання їй можливості вимагати компенсацію за нанесення моральної шкоди в рамках кримінального провадження.

Ключові слова: домашнє насильство, захист жертв домашнього насильства, заходи щодо протидії домашньому насильству, судовий захист жертв домашнього насильства, право на справедливий суд.

Людмила Головка,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Національного університету біоресурсів і природокористування України
orcid.org/0000-0002-3742-2827
golovko_l@nubip.edu.ua

Віктор Ладиченко,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства Національного університету біоресурсів і природокористування України
orcid.org/0000-0002-7823-7572
ndi_land_law@ukr.net

Одена Гулак,

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України
orcid.org/0000-0001-9004-0185
lenagulac8118@ukr.net

1. Вступ

Проблема домашнього насильства стає все більше актуальною в усіх країнах і в Україні зокрема. Причиною збільшення кількості випадків домашнього насильства в усьому світі є у тому числі і карантин та вимушена самоізоляція. Згідно з даними національної гарячої лінії громадської організації «Ла Страда» від початку пандемії COVID-19 в Україні кількість звернень на гарячу лінію зросла щонайменше на половину (Войтюк, 2020). Жертви домашнього насильства потребують допомоги і захисту, в тому числі судового.

Проблематику домашнього насильства вивчало багато вчених. Так, Н.В. Лесько у своєму дисертаційному дослідженні вивчала адміністративно-правове забезпечення захисту дітей від домашнього насильства (Лесько, 2019: 6). М.Ю. Самченко у своєму дисертаційному дослідженні приділяла увагу захисту неповнолітніх від домашнього насильства, але акцентувала увагу на кримінологічній характеристиці та попередженні домашнього насильства (Самченко, 2011: 7). О.В. Ковальова досліджувала адміністративно-правову відповідальність за вчинення домашнього насильства (Ковальова, 2018: 63). Ю.М. Слухаєнко вивчав кримінологічну характеристику домашнього насильства. Автор стверджує, що створення кримінологічного портрету особи злочинця надає змогу запобігти вчиненню насильства в майбутньому (Слухаєнко, 2020). Н.О. Ліщук досліджувала проблематику захисту жінок від насильства за допомогою норм кримінального права (Ліщук, 2020: 13). Проблеми протидії домашньому насильству досліджували також І.О. Ієрусалімов, О.І. Литвинчук, В.І. Ієрусалімов, К.В. Довгунь, Н.Ю. Романишин; Н.В. Лесько (Ієрусалімов; Довгунь; Романишин; Лесько), акцентуючи увагу на необхідності співпраці суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству.

Проте реалізація права на справедливий суд у справах, пов'язаних із домашнім насильством, все ж залишається актуальною й нагальною та потребує глибокого наукового аналізу.

Метою статті є дослідження реалізації права на справедливий суд у справах, пов'язаних із домашнім насильством. Дослідницькими завданнями є дослідити

законодавство України у сфері протидії домашньому насильству, складові частини права на справедливий суд у справах, пов'язаних із домашнім насильством, забезпечення судового захисту жертв домашнього насильства в Україні.

2. Законодавство України у сфері протидії домашньому насильству

У 2017 році Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», який набрав чинності 7 січня 2018 року. Цей закон визначає основні засади запобігання та протидії домашньому насильству, основні напрями реалізації державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, регулює питання визначення суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, завдання і заходи щодо запобігання домашньому насильству. Прийняття Закону «Про запобігання та протидію домашньому насильству» є важливим кроком у напрямку боротьби з таким ганебним явищем, як насильство у сім'ї. Домашнє насильство більше не вважається приватною справою, про яку не прийнято говорити, а є визнаною небезпечною суспільною проблемою, якій необхідно протидіяти на загальнодержавному рівні. Для викорінення домашнього насильства Законом було запроваджено нові підходи і нові інструменти для протидії цьому негативному соціальному явищу.

Закон «Про запобігання та протидію домашньому насильству» значно розширив коло осіб, які можуть стати жертвами домашнього насильства, і кваліфікація такого виду правопорушення не залежить від факту спільного проживання. Захист законодавства поширюється на таких осіб: подружжя; колишнє подружжя; наречені; мати (батько) або діти одного з подружжя (колишнього подружжя) та інший з подружжя (колишнього подружжя); особи, які спільно проживають (проживали) однією сім'єю, але не перебувають (не перебували) у шлюбі між собою, їхні батьки та діти; особи, які мають спільну дитину (дітей); батьки (мати, батько) і дитина (діти); дід (баба) та онук (онучка); прадід (прабаба) та правнук (правнучка); вітчим (мачуха) та пасинок (падчерка); рідні брати і сестри; інші родичі: дядько (тітка) та племінник (племінниця), двоюрідні брати і сестри, двоюрідний дід (баба) та двоюрідний онук (онучка); діти подружжя, колишнього подружжя, наречених, осіб, які мають спільну дитину (дітей), які не є спільними або всиновленими; опікуни, піклувальники, їхні діти та особи, які перебувають (перебували) під опікою, піклуванням; прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі, їхні діти та прийомні діти, діти-вихованці, діти, які проживають (проживали) в сім'ї патронатного вихователя (стаття 3 Закону) (Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», 2018). На законодавчому рівні закріплено чотири види домашнього насильства: економічне, психологічне, фізичне та сексуальне.

Закonom було запроваджено нові спеціальні заходи щодо протидії домашньому насильству, а саме: терміновий заборонний припис стосовно кривдника; обмежувальний припис стосовно кривдника; взяття на профілактичний облік

кривдника та проведення з ним профілактичної роботи; направлення кривдника на проходження програми для кривдників (стаття 21 Закону). Терміновий заборонний припис стосовно кривдника (зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи; заборона на вхід та перебування в місці проживання (перебування) постраждалої особи; заборона в будь-який спосіб контактувати з постраждалою особою) видається працівниками поліції терміном на 10 діб. Взяття на профілактичний облік кривдника та проведення з ним профілактичної роботи також здійснюється відповідним відділком поліції за місцем проживання (перебування) заявника. Проте оскільки на законодавчому рівні не встановлено, у чому полягає профілактична робота з кривдником, яким способом вона здійснюється, дане положення Закону не реалізується на практиці і носить декларативний характер. Безперечно, способи здійснення профілактичної роботи з кривдником, на нашу думку, необхідно закріпити на законодавчому рівні.

Із січня 2019 року в Україні за домашнє насильство передбачена не тільки адміністративна, але і кримінальна відповідальність. Згідно зі статтею 126-1 Кримінального кодексу України за вчинення домашнього насильства передбачено покарання у вигляді громадських робіт (на строк від 150 до 240 годин), арешту (на строк до 6 місяців), обмеження (на строк до 5 років) або позбавлення волі (на строк до 2 років) (Кримінальний кодекс України, 2001). Для кваліфікації цієї статті Кримінального кодексу необхідним є доведення систематичності вчинення домашнього насильства. Науковці М. Хавронюк, М. Мельник (Хавронюк, 2018; Яїцька, 2018; Мінка, 2019, с. 99) та інші доводять свою позицію, що під систематичністю необхідно розуміти три і більше разів актів вчинення домашнього насильства. Запровадження кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства безперечно є позитивним кроком, оскільки розуміння можливості застосування кримінальної відповідальності слугує стримуючим чинником для кривдника.

3. Судовий захист жертв домашнього насильства

Для забезпечення захисту жертв домашнього насильства необхідним є забезпечення державою права на справедливий суд. Право на справедливий суд у справах, пов'язаних із домашнім насильством, передбачає наявність таких складових частин: створення можливості захисту прав у судовому порядку, доступ до ефективних засобів правового захисту для жертв домашнього насильства, відшкодування нанесеної шкоди. Згідно з Європейською конвенцією з прав людини і основоположних свобод кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Судове рішення проголошується публічно, але преса і публіка можуть бути не допущені в зал

засідань протягом усього судового розгляду або його частини в інтересах моралі, громадського порядку чи національної безпеки в демократичному суспільстві, якщо того вимагають інтереси неповнолітніх або захист приватного життя сторін, або тією мірою, що визнана судом суворо необхідною, коли за особливих обставин публічність розгляду може зашкодити інтересам правосуддя (Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 1950).

Згідно із Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» у цивільному судочинстві суд може винести обмежувальний припис стосовно кривдника, який вчинив домашнє насильство, яким визначається один чи декілька заходів тимчасового обмеження прав кривдника або покладення на нього обов'язків:

1) заборона перебувати в місці спільного проживання (перебування) з постраждалою особою;

2) усунення перешкод у користуванні майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності або особистою приватною власністю постраждалої особи;

3) обмеження спілкування з постраждалою дитиною;

4) заборона наближатися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місць частого відвідування постраждалою особою;

5) заборона особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, якщо вона за власним бажанням перебуває в місці, невідомому кривднику, переслідувати її та в будь-який спосіб спілкуватися з нею;

6) заборона вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою або контактувати з нею через інші засоби зв'язку особисто і через третіх осіб (Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», 2018).

Позитивною стороною українського законодавства є встановлення обмежених строків для розгляду справ про видачу обмежувального припису. Так, згідно з частиною 2 статті 350-5 Цивільного процесуального кодексу України суд має розглянути справу про видачу обмежувального припису не пізніше 72 годин після надходження заяви до суду, що сприяє забезпеченню такої важливої складової частини права на справедливий суд, як «розумний строк розгляду справи». Позитивною стороною є також те, що відповідно до Закону України «Про судовий збір» заявник звільнений від сплати судового збору за подання заяви про видачу обмежувального припису. Судові витрати за розгляд такого виду справ відшкодовує держава. Безперечно, це також сприяє реалізації права на справедливий суд для жертв домашнього насильства. Водночас слід відмітити прогалину в українському законодавстві стосовно врегулювання наступного питання. Рішення про видачу або про відмову у видачі обмежувального припису приймається на підставі оцінки ризиків вчинення домашнього насильства. Однак форма оцінки ризиків, якою можуть користуватися судді, відсутня. Безперечно, судді можуть користуватися формою для оцінки ризиків вчинення домашнього

наси́льства, розробленою для працівників поліції при встановленні необхідності видання термінового заборонного припису, яка визначена наказом Міністерства соціальної політики України та Міністерства внутрішніх справ України від 13.03.2019 № 369/180 «Про затвердження Порядку проведення оцінки ризиків вчинення домашнього насильства». Проте затвердження форми для суддів для оцінки ризиків вчинення домашнього насильства значно полегшила б їм роботу і дозволила б більш об'єктивно здійснити оцінку ситуації.

Згідно з частиною 2 статті 350-8 Цивільного процесуального кодексу про видачу або продовження обмежувального припису суд не пізніше наступного дня з дня ухвалення рішення повідомляє уповноважені підрозділи органів Національної поліції України за місцем проживання (перебування) заявника для взяття особи, стосовно якої видано або продовжено обмежувальний припис, на профілактичний облік, а також районні, районні у містах Києві і Севастополі державні адміністрації та виконавчі органи сільських, селищних, міських, районних у містах рад за місцем проживання (перебування) заявника (Цивільний процесуальний кодекс України, 2004). Після отримання повідомлення орган Національної поліції має поставити кривдника на профілактичний облік, забезпечити контроль за поведінкою кривдника та здійснити профілактичну роботу з метою недопущення подальшого насильства у сім'ї. Проте на законодавчому рівні не закріплено, у чому полягає контроль за поведінкою кривдника та профілактична робота з ним і яким саме чином вона має здійснюватися. Як наслідок, дана вимога закону не виконується на практиці. Тому, без сумніву, на законодавчому рівні необхідно закріпити, що таке контроль за поведінкою кривдника, у чому полягає профілактична робота працівників поліції із кривдником та яким способом вони мають здійснюватися, оскільки без належного нормативно-правового врегулювання даного питання цей вид спеціального заходу щодо протидії домашньому насильству носить декларативний характер. Окрім того, існує проблема відмови державних і приватних виконавчих служб примусово виконувати судові рішення про встановлення обмежувальних приписів, що також вимагає законодавчого врегулювання.

Згідно зі статтею 128 Кримінального процесуального кодексу України особа, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної шкоди, має право під час кримінального провадження, до початку судового розгляду, пред'явити цивільний позов до кривдника. На нашу думку, необхідно посилити становище жертви домашнього насильства шляхом надання їй можливості вимагати компенсацію за нанесення моральної шкоди також в рамках кримінального провадження, а не тільки в рамках цивільного провадження.

На базі поліції європейських країн існують спеціалізовані групи для боротьби з домашнім насильством, які вже тривалий час успішно працюють. На їх базі здійснюється міждисциплінарне співробітництво між різними органами. Метою створення цих спеціалізованих груп є розширення цієї доброї практики і її запровадження до судової системи. Важливим інструментом їх

діяльності є міждисциплінарне співробітництво та обмін інформацією і досвідом між заінтересованими суб'єктами, створення контактів між відповідними інституціями, висловлення власних вимог щодо форми чи якості роботи окремих інституцій, надання інформації щодо компетенції і можливостей окремих суб'єктів. Створення таких спеціалізованих груп є новою практикою, і, на нашу думку, цей досвід варто запозичити і Україні. Необхідним також є створення системи постійної освіти на основі міждисциплінарного співробітництва. Завдання полягає головним чином у систематичній і тривалій освіті тих фахівців, які при виконанні своїх службових обов'язків найчастіше контактують з особами, яким загрожує домашнє насильство. Це стосується в першу чергу лікарів, медичного персоналу, вчителів, вихователів і педагогічних працівників, соціальних працівників, суддів і представників держави, у тому числі працівників поліції. Метою є надання працівникам цих професій відомостей, необхідних для розпізнання домашнього насильства і для кваліфікованої допомоги у разі домашнього насильства.

Не до кінця вирішеним залишилося питання забезпечення достатньої кількості установ, які надають допомогу жінкам, які зазнали домашнього насильства. Необхідним є розширення мережі соціальних служб для жертв домашнього насильства. Метою є забезпечення підтримки для тих осіб, які після того, як залишили кривдника, починають життя «з чистої сторінки» і без фінансових засобів, або які не мають доступу до фінансових засобів, або які з інших причин опинилися без доступного житла.

Також необхідним є розроблення стандартів роботи з жертвами домашнього насильства, а також стандартів, які стосуються роботи кризових центрів, наприклад у формі етичного кодексу. Необхідність поважати таємність адреси місця проживання особи, яка стала жертвою домашнього насильства, необхідно відобразити і на законодавчому рівні.

4. Висновки

Безумовно, прийняття Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», запровадження кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства та внесення змін до низки нормативно-правових актів з метою врегулювання питань домашнього насильства є позитивним кроком у боротьбі з таким негативним явищем, як насильство у сім'ї. Водночас ще значна кількість питань залишилася неврегульованою. Особливо це стосується проблематики судового вирішення справ, пов'язаних із насильством у сім'ї, та реалізації права на справедливий суд у справах, пов'язаних із домашнім насильством, а також забезпечення виконання рішень суду про видання обмежувальних приписів. Існує необхідність розроблення форми оцінки ризиків повторного вчинення домашнього насильства, як це зроблено для працівників поліції під час встановлення необхідності видання термінового заборонного припису. Також на законодавчому рівні необхідно закріпити, у чому полягає профілактична робота працівників поліції із кривдником та яким способом

вона здійснюється, оскільки без належного нормативно-правового врегулювання даного питання цей вид спеціального заходу щодо протидії домашньому насильству носить декларативний характер і не застосовується на практиці. Існує проблема відмови державних і приватних виконавчих служб примусово виконувати судові рішення про встановлення обмежувальних приписів, що також вимагає законодавчого врегулювання. Окрім того, необхідно посилити становище жертви домашнього насильства шляхом надання їй можливості вимагати компенсацію за нанесення моральної шкоди в рамках кримінального провадження.

Список використаних джерел:

1. Войтюк Т. Він, вона і карантин. Як вимушена ізоляція вплинула на домашнє насильство в Україні. URL: <https://susplne.media/37222-vin-vona-i-karantin-ak-vimusena-izolacia-vplnula-na-domasne-nasilstvo-v-ukraini/>.
2. Лесько Н.В. Адміністративно-правове забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері захисту дітей від насильства та інших протиправних дій : автореф. дис. ... доктор юрид. наук : 12.00.07. Львів, 2019. 39 с.
3. Самченко М.Ю. Кримінологічна характеристика та попередження сімейного насильства щодо неповнолітніх : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2011. 18 с.
4. Ковальова О.В. Адміністративна відповідальність за вчинення домашнього насильства: особливості впровадження нового законодавства. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2018. № 2. С. 60–63.
5. Слухаєнко Ю.М. Криміналістична характеристика домашнього насильства. *Вісник ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка*. 2020. Вип. 3(91). С. 295–306.
6. Ліщук Н.О. Насильницькі дії, що вчиняються щодо жінок: причини та запобігання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Львів, 2020. 19 с.
7. Іерусалімов І.О., Литвинчук О.І., Іерусалімов В.І. Історично-правові аспекти протидії насильству в сім'ї. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2019. Вип. 86. С. 269–281.
8. Довгунь К.В. Адміністративно-правові засади діяльності суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2021. 20 с.
9. Романишин Н.Ю. Організаційно-правове забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері протидії домашньому насильству. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2020. № 1. 2020. С. 78–81.
10. Лесько Н.В. Загальна характеристика статусу суб'єктів попередження насильства в сім'ї. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2016. № 837. С. 87–91.
11. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству». *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 5. Ст. 35.
12. Кримінальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст. 131.
13. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / за ред. М.І. Хавронюка, М.І. Мельника. 10-е вид. Київ : ВД «Дакор», 2018. 1360 с.
14. Яїцька Д.І. Криміналізація домашнього насильства. URL: http://lsej.org.ua/2_2018/55.pdf.
15. Мінка Т. Розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності за вчинення домашнього насильства. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2019. С. 98–101.

16. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.

17. Цивільний процесуальний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.

References:

1. Vojtyuk, T. (2020). Vin, vona i karantyn. Yak vymushena izolyaciya vplynula na domashnye nasylstvo v Ukrayini [He, she and quarantine. How forced isolation has affected domestic violence in Ukraine]. URL: <https://suspilne.media/37222-vin-vona-i-karantin-akvimusena-izolacia-vplynula-na-domasne-nasilstvo-v-ukraini/>

2. Lesko N. V. (2019). Administratyvno-pravove zabezpechennya formuvannya ta realizaciyi derzhavnoyi polityky u sferi zaxystu ditej vid nasylstva ta inshyx protypravnykh dij [Administrative and legal support for the formation and implementation of state policy in the field of protection of children from violence and other illegal actions] (PhD Thesis), Lviv : Lviv Polytechnic National University.

3. Samchenko M. Yu. (2011). Kryminologichna karakterystyka ta poperedzhennya simejnogo nasylstva shhodo nepovnlitnix [Criminological characteristics and prevention of domestic violence against minors] (PhD Thesis), Lviv : Lviv State University of Internal Affairs.

4. Kovalova O.V. Administratyvna vidpovidalnist za vchynennya domashnogo nasylstva: osoblyvosti vprovadzhennya novogo zakonodavstva [Administrative responsibility for committing domestic violence: features of the implementation of new legislation]. *Pivdenoukrayinskyj pravnychyy chasopys* (South Ukrainian Law Journal). 2018. № 2. S. 60–63.

5. Sluxayenko Yu.M. (2020). Kryminalistychna karakterystyka domashnogo nasylstva [Forensic characteristics of domestic violence]. *Bulletin of LDUVS named after E.O. Didorenko*, vol. 3, no 91, pp. 295–306.

6. Lishhuk N.O. (2020). Nasylnyczki diyi, shho vchynyayutsya shhodo zhinok: prychny ta zapobigannya [Violent actions against women: causes and prevention]. (PhD Thesis), Lviv : Lviv State University of Internal Affairs.

7. Iyerusalimov, I. O., Lytvynchuk O. I., Iyerusalymov V. I. (2019). Istorychno-pravovi aspekty protydiy nasylstvu v sim'yi [Historical and legal aspects of combating domestic violence]. *Bulletin of Luhansk State University of Internal Affairs named after E.O. Didorenko*, vol. 86, pp. 269–281.

8. Dovgun K.V. (2021). Administratyvno-pravovi zasady diyalnosti sub'yektiv, shho zdiysnyuyut zaxody u sferi zapobigannya ta protydiy domashnomu nasylstvu [Administrative and legal bases of activity of the subjects which are carrying out actions in the field of prevention and counteraction to domestic violence] (PhD Thesis). Kyiv: National Academy of Internal Affairs.

9. Romanyshyn N. Yu. (2020). Organizacijno-pravove zabezpechennya formuvannya ta realizaciyi derzhavnoyi polityky u sferi protydiy domashnomu nasylstvu [Organizational and legal support for the formation and implementation of state policy in the field of combating domestic violence]. *Actual problems of domestic jurisprudence*, vol. 1, pp. 78–81.

10. Lesko N.V. (2016). Zagalna karakterystyka statusu sub'yektiv poperedzhennya nasylstva v sim'yi [General characteristics of the status of subjects of prevention of domestic violence.]. *Bulletin of the National University «Lviv Polytechnic»*, vol. 837, pp. 87–91.

11. Zakon Ukrayiny «Pro zapobigannya ta protydiy domashnomu nasylstvu». (2018). [Law of Ukraine «On Prevention and Counteraction to Domestic Violence»]. *Bulletin of the Verkhovna Rada*, № 5, st. 35.

12. Kryminalnyj kodeks Ukrayiny. (2001). Vidomosti Verxovnoyi Rady Ukrayiny [Criminal Code of Ukraine]. *Bulletin of the Verkhovna Rada*, № 25-26, st. 131.

13. Xavronyuk M.I. (2018). Naukovo-praktychnyj komentar Kryminalnogo kodeksu Ukrainy [Scientific and practical commentary on the Criminal Code of Ukraine]. Kyiv. (In Ukrainian).
14. Yayiczka D.I. (2018). Kryminalizaciya domashnogo nasylstva [Criminalization of domestic violence.]. URL: http://lsej.org.ua/2_2018/55.pdf.
15. Minka T. (2019). Rozmezhuвання administratyvnoyi ta kryminalnoyi vidpovidalnosti za vchynenna domashnogo nasylstva [Separation of administrative and criminal liability for domestic violence]. *National Legal Journal: Theory and Practice*, pp. 98–101.
16. Konvenciya pro zaxyst prav lyudyny i osnovopolozhnyx svobod. (1950). [Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
17. Cyvilnyj procesualnyj kodeks Ukrainy (2004). [Civil Procedure Code of Ukraine]. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine, № 40-41, 42, st. 492.

EXERCISE OF THE RIGHT TO A FAIR TRIAL IN CASES RELATED TO DOMESTIC VIOLENCE

Liudmyla Golovko,

Ph.D., Associate Professor,

*Associate Professor at the Department of International Law and Comparative Law
of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

orcid.org/0000-0002-3742-2827

golovko_l@nubip.edu.ua

Viktor Ladychenko,

Doctor of Law, Professor,

*Head of the Department of International Law and Comparative Law
of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

orcid.org/0000-0002-7823-7572

ndj_land_law@ukr.net

Olena Gulac,

Doctor of Law, Associate Professor,

*Associate Professor at the Department of Administrative and Financial Law
of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine*

orcid.org/0000-0001-9004-0185

lenagulac8118@ukr.net

The purpose of the article is to investigate the effectiveness of Ukrainian legislation in the field of combating domestic violence, as well as the implementation of the right to a fair trial in cases involving domestic violence. The following methods were used in the study: analysis and synthesis, system-functional method, comparative method. Results. The article analyzes the legislation of Ukraine in the field of prevention and counteraction to domestic violence, lists both its advantages and disadvantages, reveals measures in the field of prevention and counteraction to domestic violence, responsibility for domestic violence, the main directions of state policy in the field of prevention and counteraction to domestic violence, types of domestic violence. Legal regulation

*of judicial protection for victims of domestic violence has been studied. Judicial practice in cases related to domestic violence was considered. Problems of exercising the right to a fair trial in Ukraine in cases related to domestic violence were revealed. **Conclusions.** Undoubtedly, the adoption of the Law of Ukraine “On Prevention and Counteraction to Domestic Violence”, the introduction of criminal liability for domestic violence and amendments to a number of regulations to address domestic violence is a positive step in combating such a negative phenomenon as domestic violence. At the same time, a significant number of issues remain unresolved. This is especially true for the resolution of cases of domestic violence and the exercise of the right to a fair trial in cases of domestic violence, as well as for the enforcement of court decisions on the issuance of restrictive orders. The need to develop a form for assessing the risks of recurrence of domestic violence has been demonstrated, as has been done for police officers during the assessment of the need to issue an emergency injunction. The need to enshrine at the legislative level what is the preventive work of police officers with the offender and how it is carried out was proved, because without proper regulation of this issue, this type of special measure to combat domestic violence is declarative and not applied in practice. In addition, the problem of refusal of public and private executive services to enforce court decisions on the establishment of restrictive measures is pointed out, which also requires legislative regulation. The need to strengthen the position of the victim of domestic violence by giving her/him the opportunity to claim compensation for non-pecuniary damage in criminal proceedings was noted.*

Key words: domestic violence, protection of victims of domestic violence, measures to combat domestic violence, judicial protection of victims of domestic violence, right to a fair trial.